

การศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกร
ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

The Feasibility Study For An Organic Turkey Of Farmers In Central Northeastern Region
Province Group

ปองคุณ ประสารีบุตร^{1/} และ ทิวกร ดอนสิงห์^{2/}
Phongkun Prasareebut^{1/} and Thiwakon Donsing^{2/}

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ข้อมูลพื้นฐานบางประการทางสังคมและเศรษฐกิจ สภาพการเลี้ยงดู การตลาด ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง และ ความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของ เกษตรกรในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และ จังหวัดกาฬสินธุ์) โดยใช้แบบสอบถามเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง จำนวน 246 ราย

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรเป็นเพศชาย ร้อยละ 61 อายุเฉลี่ย 51.50 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และเลี้ยงไก่วงเป็นอาชีพเสริม เกษตรกรร้อยละ 49.60 เคยได้รับการฝึกอบรมการทำเกษตรอินทรีย์หรือปศุสัตว์อินทรีย์ พันธุ์ไก่วงที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ลูกผสม คิดเป็นร้อยละ 76.50 โดยมีรูปแบบการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย ปล่อยเลี้ยงตลอดเวลา และขังคอกตลอดเวลา คิดเป็นร้อยละ 77.60, 21.10 และ 1.20 ตามลำดับ ร้อยละ 95.10 จัดการผสมพันธุ์โดยปล่อยผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ เกษตรกรจัดการด้านอาหารโดยผสมสูตรอาหารใช้เอง คิดเป็นร้อยละ 37.90 โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 73.60 คำนึงถึงคุณค่าสารอาหาร โปรตีนในการให้อาหารไก่วงในแต่ละช่วงอายุ เกษตรกรไม่มีการบันทึกข้อมูลฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 63.40 รูปแบบการจำหน่ายไก่วงของเกษตรกรส่วนใหญ่จะจำหน่ายไก่วงมีชีวิต คิดเป็นร้อยละ 98.00 ลูกค้าที่มาซื้อไก่วงจะเป็นผู้บริโภครั่วไปในชุมชน เครือข่ายเพื่อนเกษตรกร และพ่อค้าคนกลาง คิดเป็นร้อยละ 50.00, 27.80 และ 22.20 ตามลำดับ ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกรที่พบในระดับมาก ได้แก่ ขาดความรู้ด้านพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่วง วัตถุประสงค์อาหารสัตว์ในพื้นที่ราคาแพง ผู้รับซื้อไก่วงให้ราคาต่ำเกินไป ขาดความรู้ด้านการตลาดไก่วง และแหล่งจำหน่ายไก่วงไม่มีตลาดรับซื้อที่แน่นอน ความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ตามข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มกษ.9000 เล่ม2-2554 ข้อกำหนดที่สามารถปฏิบัติได้มาก ได้แก่ โรงเรือนและการเลี้ยงแบบปล่อยอิสระ การจัดการฟาร์มการขนส่งและการฆ่าสัตว์ การจัดการของเสีย การจัดการสุขภาพสัตว์ น้ำ การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์ และการจัดเก็บบันทึกข้อมูล ส่วนข้อกำหนดที่สามารถปฏิบัติได้น้อย ได้แก่ แหล่งที่มาของสัตว์เลี้ยง และอาหารสัตว์ ความคิดเห็นของเกษตรกรส่วนใหญ่มีความสนใจเลี้ยงไก่วงในระบบปศุสัตว์อินทรีย์สูง คิดเป็น ร้อยละ 84.60

คำสำคัญ: ความเป็นไปได้, ใ้กังวล, ระบบเกษตรอินทรีย์, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ทะเบียนวิชาการเลขที่: 63(2) - 0216(4) - 152

^{1/}สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

^{2/}ศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

Abstract

This study was aimed to study general information of social and economic conditions, animal husbandry, marketing, problems and obstacles experienced by turkey farmers and to determine the feasibility study for an organic turkey of farmers in central northeastern region province group (Roi-Et, Khon Kaen, Mahasarakham and Kalasin). In order to collect the information, 246 turkey farmers were interviewed with questionnaires.

The result showed that 61 % interviewees were male and their average ages were 51.50 years old. Most of them were Buddhism, farming (rice cultivation) was their main income and the organic turkey farming was their second job. Moreover, 49.60% of them have been trained for organic farming or livestock before. The majority of turkeys they reared were mixed breed (76.50%) with three types of rearing system which are semi-intensive system, free-range system and intensive system in the percentage of 77.60, 21.10 and 1.20 respectively. The turkey farms with natural breeding were founded to be 95.10%. 37.90% of farmers used homemade turkey feed and 73.60% of them mainly considered for nutritional value, protein intake and age of the turkeys. 63.40% of farmers have never managed to make a farm record. 98% of the farmers sold their turkeys alive and half of the costumers (50%) were general consumers in the community. The rest of the costumers were members of the farmer network and merchant middleman in the percentage of 27.80 and 22.20 respectively. In fact, the main problems and obstacles experienced by the farmers were lack of knowledge in animal breed and breeding improvement, high-priced feed ingredients, underpricing of the turkeys, lack of knowledge in marketing and uncertain distribution of the products. In terms of farmers opinions regarding the regulation of organic agriculture, Thai agricultural standard (TAS) 9000 part 2-2554, the most practical regulations were turkey houses and free rage system, farm management, transportation and slaughter, management of animal health, water and waste, change of production process into organic farming system, data recording and storage. On the contrary, the least practical regulations were origin of the turkeys and feed. However, most of the farmers (84.60%) were interested in organic turkey farming system.

Key words: Feasibility, Turkey, Organic Farming System, Central Northeastern Region

---

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการศึกษา

นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ.2560–2564 (ม.ป.ป.) มีเป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ เพิ่มการค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในประเทศ เพื่อให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ไทยเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของสินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล ผลักดันแนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ไปสู่การจัดทำแผนงาน โครงการในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ให้ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง ให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม อันจะส่งผลต่อเป้าหมาย ในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศ

ปศุสัตว์อินทรีย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม การรักษาสมดุลธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศ ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งสามด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ(จิตติมา มัลลกุล และมณฑิชา พุทษาคำ. 2558 : 22)

ไก่งวง (Turkeys) เป็นสัตว์ปีกอีกชนิดหนึ่งที่มีโอกาสและความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจทางเลือกสำหรับเกษตรกร เพราะนอกจากจะให้ผลผลิตเนื้อที่มีคุณภาพดี โปรตีนสูงและมีคอเลสเตอรอลต่ำแล้ว ยังสามารถนำมาปรุงเป็นอาหาร ได้อย่างหลากหลายเช่นเดียวกับเนื้อไก่ จึงเป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภค โดยเฉพาะที่มีกำลังซื้อสูง นอกจากนี้ยังสามารถนำไปเลี้ยงเพื่อความสวยงามได้อีกด้วยและที่สำคัญไก่งวงเป็นสัตว์ปีกที่เลี้ยงง่าย สามารถปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติได้เช่นเดียวกับไก่พื้นเมืองไทย ไก่งวงสามารถกินพืชหรือวัสดุในท้องถิ่นเป็นอาหารหลักได้หลากหลาย อาทิเช่น ต้นกล้วย ผักตบชวา ผักปราบ และเศษพืชผักสวนครัว เป็นต้น (ชัชวาล ประเสริฐ และอุไร แสนคุณท้าว. 2555 : 1)

การส่งเสริมในการทำปศุสัตว์อินทรีย์ โดยเฉพาะการเลี้ยงไก่งวงอินทรีย์ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ของเกษตรกร การทำวิจัยนี้มีเพื่อศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่งวงอินทรีย์ของเกษตรกร โดยนำข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่งวง ข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาดไก่งวงของเกษตรกร ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่งวงของเกษตรกร ข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่งวงอินทรีย์ของเกษตรกร และข้อเสนอแนะ มาวิเคราะห์หาความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการเลี้ยงไก่งวงอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ.2560-2564 มีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้เห็นรูปธรรม ตั้งแต่กระบวนการผลิต การรับรองมาตรฐาน การต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ การส่งเสริมการบริโภคและสร้างเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น รวมทั้งผลักดันสินค้าเกษตรอินทรีย์ไทยให้มีมาตรฐานได้รับการยอมรับ ในระดับสากล ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง
- 2.2 เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาดไก่วงของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง
- 2.4 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกร

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร ดำเนินการศึกษาคือความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ได้แก่ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ รวมจำนวน 246 ราย

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ดำเนินการศึกษาคือความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ในการศึกษาวิจัยมีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพหลัก จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานที่ใช้ การเลี้ยงไก่วง อาชีพการเลี้ยงไก่วงเป็นอาชีพหลักหรือเสริม ประสิทธิภาพในการเลี้ยงไก่วง ลักษณะการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร และการฝึกอบรมการทำเกษตรอินทรีย์หรือปศุสัตว์อินทรีย์

ตอนที่ 2 ข้อมูลสภาพการเลี้ยง และการตลาดไก่วงของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกร ประกอบด้วยแหล่งที่มาของสัตว์ การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์ อาหารสัตว์ น้ำ การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการฟาร์ม การขนส่งและการฆ่าสัตว์ โรงเรือน การจัดการของเสียและการจัดเก็บบันทึกข้อมูล

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อระบบการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ และความสนใจต่อการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์

4. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

วิกิพีเดีย (ม.ป.ป.) แบ่งกลุ่มจังหวัดในประเทศไทยทั้งหมดเป็น 18 กลุ่ม จาก 76 จังหวัด ในส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 20 จังหวัด แบ่งเป็น 5 กลุ่มจังหวัด โดยกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มี 4 จังหวัดได้แก่ จังหวัดร้อยเอ็ด ,ขอนแก่น ,มหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2554:3-12) มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ มกษ.9000-2554 เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2: ปศุสัตว์อินทรีย์ พบว่าข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งที่มาของสัตว์ ต้องเกิดในฟาร์มหรือเกิดจากพ่อแม่พันธุ์ที่มีการจัดการตามระบบเกษตรอินทรีย์
2. อายุสัตว์ที่นำเข้าฟาร์มเพื่อการปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มีระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนตามแต่ละชนิดสัตว์ สำหรับสัตว์ปีกที่ผลิตเนื้อ ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนตลอดอายุของการผลิต ส่วนสัตว์ปีกที่ผลิตไข่ ระยะเวลาการปรับเปลี่ยน 6 สัปดาห์ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2554)
3. วัตถุดิบอาหารสัตว์ ต้องไม่ใช่วัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และเป็นวัตถุดิบหรือสารที่อนุญาตให้ใช้ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพพืชอาหารสัตว์ และไม่ขัดกับหลักการการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์
4. มีการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ที่เหมาะสมกับชนิดและพันธุ์สัตว์ ใช้พืชสมุนไพรหรือยาแผนโบราณ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาสัตว์ป่วย ในกรณีการจัดการหรือยาที่อนุญาตให้ใช้ไม่สามารถควบคุมหรือรักษาโรคได้ให้ใช้ยารักษาโรคอื่นๆ ได้ตามความจำเป็นและมีระยะเวลาหยุดยา ที่ชัดเจน โดยต้องอยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์
5. การจัดการฟาร์ม มีพื้นที่ภายนอกโรงเรือนสำหรับให้สัตว์ออกกำลังกาย เน้นใช้วิธีการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ การผ่าตัดใดๆกระทำได้เฉพาะในกรณีเพื่อความปลอดภัยหรือเพิ่มสวัสดิภาพและสุขภาพ
6. มีการบันทึกรายละเอียดของสัตว์ในฟาร์ม การเลี้ยงและการจัดการป้องกันโรค
7. การจัดการฟาร์มด้านสิ่งแวดล้อม มีการจัดการและบำบัดของเสียที่เหมาะสมทั้งในฟาร์มและก่อนปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม และการใช้ปุ๋ยมูลสัตว์ในพื้นที่เกษตรกรรมจะต้องอยู่ในปริมาณที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ

การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study)

วิกิพีเดีย (ม.ป.ป.) พบว่า การศึกษาความเป็นไปได้ คือ การประเมินการปฏิบัติงานจริง ของโครงการหรือระบบที่เสนอ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดเผยจุดแข็งและจุดอ่อนของโครงการอย่างมีเหตุผลในการดำเนินการ เพื่อหาโอกาสสู่ความสำเร็จ

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ทราบข้อมูลของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่กวางในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ได้แก่
  1. ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร
  2. ข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาดไก่กวางของเกษตรกร

7. ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดข้อมูลเบื้องต้นไว้ดังนี้

7.1 เกษตรกรที่ตอบแบบสอบถามเป็นเจ้าของผู้เลี้ยงไก่วง ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ

7.2 การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะปัจจัยบางประการที่เกษตรกรเห็นว่ามีความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ไม่ได้ศึกษาลงลึกถึงปัจจัยอื่นๆที่มีความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ในภาพรวมได้มากนักเพียงใด

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผู้ทำการศึกษาได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับไก่วงและปศุสัตว์อินทรีย์

ไก่วง

ไก่วง (*Meleagris gallopavo*) เป็นสัตว์ปีกที่จัดอยู่ในวงศ์ Meleagrididae มีหงอนอยู่บนหัว ซึ่งในช่วงไก่วงเล็กจะมีลักษณะเป็นหนังยื่นออกมาคล้ายเม็ดพริกชี้ฟ้า และเมื่อโตขึ้นจะมีลักษณะยาวและยื่นออกมาผ่านบริเวณใบหน้า ปิดปาก และหย่อนพันปากลงไปจึงคล้ายกับ “วงข้าง” หงอนสามารถยืดได้ยาวและหดให้สั้นได้ ไก่วงมีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมในเขตพื้นที่ตอนเหนือและตอนกลางของทวีปอเมริกากลาง และไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่ามีการนำไก่วงเข้ามาเลี้ยงในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อใด แต่มีสมมติฐานว่า ไก่วงถูกนำเข้ามาเลี้ยงมากในยุคทหารอเมริกันที่เข้ามาประจำฐานทัพในประเทศไทย พันธุ์ไก่วง ที่เกษตรกรนิยมนำมาเลี้ยง ได้แก่ นอร์ฟอล์กแบล็ค (Norfolk black) แมมมอธบรอนซ์ (Mammoth bronze) อเมริกันบรอนซ์ (American bronze) เบลท์สวิลล์ สโมลไวท์ (Beltsville small white) บริติชไวท์ (British white) และไก่วงลูกผสม (Hybrids) ในปี พ.ศ.2497 หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจเขียนบทความแนะนำและส่งเสริมให้มีการเลี้ยงไก่วงเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นจึงได้มีการเลี้ยงไก่วงกันแพร่หลายในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดอุดรธานี และนครราชสีมา พันธุ์ไก่วงที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นพันธุ์อเมริกันบรอนซ์ (American bronze) และพันธุ์ลูกผสม (Crossbred) มีรูปแบบการเลี้ยงปล่อยแปลงหญ้าหลังบ้านเพื่อให้หาอาหารกินเองตามธรรมชาติ อาหารที่นำมาเลี้ยงได้แก่ ข้าวเปลือก รำข้าว ข้าวโพด เศษพืชผักสวนครัว ผักตบชวา และต้นกล้วย นอกจากนี้ยังมีวัตถุดิบแหล่งอาหารโปรตีน จำพวกหนอน ปลาย และแมลงเล็กๆที่มีในธรรมชาติทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับหลักการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและโอกาสพัฒนาระบบการผลิตสำหรับเกษตรกรรายย่อย มากยิ่งขึ้น (ชัชวาล ประเสริฐ และอุไร แสนคุณท้าว. 2555 : 6)

จำนวนไก่วงในพื้นที่ยี่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ตารางที่ 1 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงในพื้นที่ยี่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

(จังหวัดร้อยเอ็ด, ขอนแก่น, มหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์) รายละเอียดตามตาราง

ที่	จังหวัด	ไก่วง(ตัว)	เกษตรกร (ครัวเรือน)
1	ร้อยเอ็ด	623	114
2	ขอนแก่น	1,771	154
3	มหาสารคาม	1,791	214
4	กาฬสินธุ์	1,367	149
	รวม	5,552	631

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ (2558)

ปศุสัตว์อินทรีย์

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์(2554:1-12) มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ มกษ. 9000-2554 เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2: ปศุสัตว์อินทรีย์ ให้บทนิยาม ดังนี้

ปศุสัตว์ (Livestock) หมายถึง สัตว์บกที่เลี้ยงสำหรับใช้เป็นอาหารหรือผลิตภัณฑอาหารทั้งนี้ ไม่ครอบคลุมสัตว์ป่า

ปศุสัตว์อินทรีย์ (Organic Livestock) หมายถึง ปศุสัตว์ที่ผลิตโดยใช้ระบบเกษตรอินทรีย์

ฟาร์ม (Farm) หมายถึง พื้นที่ทำเกษตรกรรมทั้งหมด ทั้งเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์

การผลิตแบบคู่ขนาน (Parallel Production) หมายถึง การเลี้ยงการแปรรูปผลิตผลและผลิตภัณฑจาก ปศุสัตว์ชนิดเดียวกัน ทั้งแบบอินทรีย์และแบบที่ไม่ใช่อินทรีย์ควบคู่กัน ในหน่วยผลิตเดียวกัน

อาหารสัตว์ (Feed) ในระยะเริ่มดำเนินการปรับเปลี่ยนอาหารสัตว์ที่ใช้ต้องมีวัตถุดิบที่ผลิตในระบบ เกษตรอินทรีย์ในปริมาณที่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70.00 ของน้ำหนักแห้งสำหรับสูตรอาหารสัตว์เดี่ยวเอื้อง และร้อยละ 65.00 ของน้ำหนักแห้งสำหรับสูตรอาหารสัตว์กระเพาะเดี่ยว สำหรับข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งที่มาของสัตว์ ต้องเกิดในฟาร์มหรือเกิดจากพ่อแม่พันธุ์ที่มีการจัดการตามระบบเกษตรอินทรีย์
2. อายุสัตว์ที่นำเข้าฟาร์มเพื่อปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มีระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนตามแต่ละชนิดสัตว์ สำหรับสัตว์ปีกที่ผลิตเนื้อ ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนตลอดอายุ

ของการผลิต ส่วนสัตว์ปีกที่ผลิตไ้ระยะเวลาการปรับเปลี่ยน 6 สัปดาห์ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2554)

3. วัตถุประสงค์อาหารสัตว์ ต้องไม่ใช่วัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และเป็นวัตถุดิบหรือสารที่อนุญาตให้ใช้ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพพืชอาหารสัตว์ และไม่ขัดกับหลักการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์
4. มีการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ที่เหมาะสมกับชนิดและพันธุ์สัตว์ ใช้พืชสมุนไพรหรือยาแผนโบราณ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาสัตว์ป่วย ในกรณีการจัดการหรือยาที่อนุญาต ให้ใช้ ไม่สามารถควบคุมหรือรักษาโรคได้ให้ใช้ยารักษาโรคอื่นๆ ได้ตามความจำเป็นและมีระยะเวลาหยุดยา ที่ชัดเจน โดยต้องอยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์
5. การจัดการฟาร์ม มีพื้นที่ภายนอกโรงเรือนสำหรับให้สัตว์ออกกำลังกาย เน้นใช้วิธีการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ การผ่าตัดใดๆกระทำได้เฉพาะในกรณีเพื่อความปลอดภัยหรือเพิ่มสวัสดิภาพและสุขภาพ
6. มีการบันทึกรายละเอียดของสัตว์ในฟาร์มการเลี้ยงและการจัดการป้องกันโรค
7. การจัดการฟาร์มด้านสิ่งแวดล้อม มีการจัดการและบำบัดของเสียที่เหมาะสมทั้งในฟาร์มและก่อนปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม และการใช้ปุ๋ยมูลสัตว์ในพื้นที่เกษตรกรรมจะต้องอยู่ในปริมาณที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ

ข้อมูลทะเบียนแปลงข้าวอินทรีย์ ปี 2560

กองตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์ กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ม.ป.ป.) พบว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (ร้อยเอ็ด ,ขอนแก่น ,มหาสารคาม และกาฬสินธุ์) มีแปลงข้าวที่ได้รับรองแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์จากกรมการข้าวจำนวน 250แปลง กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 (อุดรธานี ,เลย ,หนองคาย ,บึงกาฬ และหนองบัวลำภู) มีแปลงข้าวที่ได้รับรองแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์จากกรมการข้าว จำนวน 225 แปลง กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 (สกลนคร ,นครพนม และมุกดาหาร) มีแปลงข้าวที่ได้รับรองแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์จาก กรมการข้าว จำนวน 149 แปลง จากข้อมูลจะเห็นว่ากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีจำนวนแปลงข้าวที่ได้รับรองแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์มากกว่ากลุ่มจังหวัดอื่นๆในพื้นที่ 12 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อีกทั้งมีแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้รับรองฯกระจายอยู่ทุกจังหวัด ส่งผลให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงในพื้น ที่ที่มีความสนใจจะปรับเข้าสู่ระบบปศุสัตว์อินทรีย์ มีความสะดวกในการซื้อหรือนำเข้าข้าวอินทรีย์ไปใช้เลี้ยงไก่วงในฟาร์มของตน ซึ่งมีความเป็นไปได้สำหรับการส่งเสริมการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ จากเหตุผลดังกล่าวเป็นสาเหตุที่คณะผู้วิจัยเลือกศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิตติมา กันตนามัลลกุล และมณฑิชา พุทษาคำ (2558 : 21) ศึกษาการผลิตไก่พื้นเมืองอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาการจัดการ การผลิต ไก่พื้นเมืองอินทรีย์ตามแนวทางการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ 2)ศึกษาความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองอินทรีย์ และ3)พัฒนาแนวทางการผลิตไก่พื้นเมืองอินทรีย์ของประเทศไทย ประชากรที่ศึกษาคือ กลุ่มเกษตรกร ผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองอินทรีย์และเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผลิตไก่พื้นเมืองอินทรีย์ตามข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มกษ. 9000 เล่ม 2-2554 คือ 1)แหล่งที่มาของสัตว์ 2)การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์ 3)การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ 4)การจัดการฟาร์ม การขนส่งสัตว์ และการฆ่าสัตว์ 5)โรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย และ 6)การจัดการของเสีย เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มกษ. 9000 เล่ม 2-2554 เกี่ยวกับอาหารไก่พื้นเมืองและการจัดเก็บบันทึกข้อมูล เกษตรกรบางส่วนมีความต้องการด้านพันธุ์ไก่พื้นเมือง การจัดการด้านอาหารอินทรีย์ การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการฟาร์ม และการตลาด สำหรับการพัฒนาการผลิตไก่พื้นเมืองอินทรีย์ของประเทศไทยเกี่ยวข้องกับ 3 องค์ประกอบ คือเกษตรกร เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ และหน่วยงานภาครัฐ

มณฑิชา พุทษาคำ และคณะ (2558 : 46-47) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตโคเนื้ออินทรีย์ : กรณีศึกษาในภาคกลางของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สถานการณ์การผลิตปศุสัตว์อินทรีย์และโคเนื้ออินทรีย์ในภาคกลาง 2) ความเป็นไปได้ในการผลิตโคเนื้ออินทรีย์ตามแนวทางการผลิต ปศุสัตว์อินทรีย์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และ 3) รูปแบบและเทคนิควิธีการการผลิตโคเนื้ออินทรีย์ ที่เหมาะสมกับเกษตรกร ประชากรได้แก่ กลุ่มเกษตรกรเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้ออินทรีย์ในเขตภาคกลาง จำนวน 282 คน และเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์จำนวน 12 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มเกษตรกรเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้ออินทรีย์จำนวน 54 คน และเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ จำนวน 12 คน ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรสามารถดำเนินการผลิตได้ในข้อกำหนดเกี่ยวกับ แหล่งที่มา ของสัตว์ อาหารสัตว์ การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ การจัดการฟาร์มการบันทึกข้อมูล การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ยกเว้นระยะการปรับเปลี่ยน ส่วนเจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็น ต่อการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐาน ปศุสัตว์อินทรีย์ของเกษตรกรดังนี้ เกษตรกรสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดได้ ในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดได้ในเรื่อง แหล่งที่มาของสัตว์ และเกษตรกรมีทั้งที่สามารถและไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เหลือได้ สำหรับรูปแบบและเทคนิควิธีการของการผลิต โคเนื้ออินทรีย์ที่เหมาะสมกับเกษตรกรในประเทศไทยได้แก่ เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองหรือโคลูกผสมพื้นเมือง มีพื้นที่แปลงหญ้าสำหรับปล่อยโคและเล็มเลี้ยงโคเนื้ออินทรีย์ในลักษณะการเกษตรผสมผสาน และมีการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกร

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ(Quantitative and Qualitative Research) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงตอนกลางโดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง จำนวน 631 ราย กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยการใช้แบบสอบถามเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง จำนวน 246 ราย การกำหนดตัวอย่างจำนวนเกษตรกร ได้จากการคำนวณด้วยสูตร ทาโร ยามาเน่ Taro yamane (1973) อ้างถึง อนุรักษ์ ฉานบุตร และสมัย ศรีผางวงศ์ (2560 : 22) รายละเอียดแสดงใน ตารางที่ 2

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ $n =$ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$N =$ ขนาดของประชากรที่ใช้ในงานวิจัย

(จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด, ขอนแก่น, มหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์)

$e =$ ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าสูตร} \quad n &= \frac{631}{1 + (631 * 0.05)^2} \\ &= 244.57 \text{ ราย} \\ &= 246 \text{ ราย (เพื่อให้เป็นจำนวนคู่สะดวกแก่การคำนวณ)} \end{aligned}$$

2. เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการกำหนดสัดส่วนตัวอย่างจำนวนเกษตรกรในแต่ละพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง 4 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด จากนั้นทำการสุ่มเก็บข้อมูลเกษตรกรในแต่ละจังหวัดโดยสะดวก (Convenience Sampling) อ้างถึง สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ม.ป.ป.)

ทำการคำนวณสัดส่วนจำนวนตัวอย่างเกษตรกรของแต่ละจังหวัด โดยใช้สูตร ดังนี้

จำนวนตัวอย่างเกษตรกรแต่ละจังหวัด(ราย)

$$= \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด (246 ราย)} \times \text{จำนวนประชากรของแต่ละจังหวัด (ราย)}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด (631 ราย)}}$$

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรและตัวอย่างจำแนกตามจังหวัดต่างๆในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนกลาง

ที่	จังหวัด	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนตัวอย่าง(ราย)
1	ร้อยเอ็ด	114	45
2	ขอนแก่น	154	60
3	มหาสารคาม	214	83
4	กาฬสินธุ์	149	58
	รวม	631	246

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 รวบรวมและสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร วารสาร บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยกรมปศุสัตว์ และสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อศึกษาแนวคิดของปศุสัตว์อินทรีย์ และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรฐานสินค้าเกษตร เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2: ปศุสัตว์อินทรีย์ (มกษ.2009 เล่ม 2-2554) นำมาปรับใช้พัฒนาให้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่มีโครงสร้างกำหนดคำถามและคำตอบให้เลือกเรียงตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยคำถามที่ให้เลือกตอบและคำถามแบบเติมหรือข้อความหรือแบบเปิดแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร ผู้เลี้ยงไก่วง เป็นคำถามที่มีทั้งแบบกำหนดคำตอบและเติมคำหรือข้อความ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาดไก่วงของเกษตรกร ได้แก่ ข้อมูลสภาพการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกรและข้อมูลการตลาดไก่วงของเกษตรกร เป็นคำถามที่มีทั้งแบบกำหนดคำตอบและเติมคำหรือข้อความ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร เป็นคำถามที่มีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับปัญหาออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ มาก น้อย และไม่มีปัญหา

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกร ได้แก่ แหล่งที่มาของสัตว์ การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์ อาหารสัตว์ น้ำ การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการฟาร์ม การขนส่งและการฆ่าสัตว์ โรงเรือนและการเลี้ยงแบบปล่อย การจัดการของเสีย การจัดเก็บบันทึกข้อมูล เป็นคำถามที่มีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับการปฏิบัติออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ทำได้มาก ทำได้น้อย และไม่สามารถทำได้

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อระบบการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ และความสนใจต่อการเลี้ยงไก่วงในระบบปศุสัตว์อินทรีย์ เป็นคำถามที่มีทั้งแบบแสดงความคิดเห็นและเลือกข้อความ

3.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรศึกษาที่ไม่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ที่งัดขึ้นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) สำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Research) มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1970)

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงในพื้นที่ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางจำนวน 246 ราย โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – กรกฎาคม 2562

4. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

การวิเคราะห์และประมวลผล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง ข้อมูลสภาพการเลี้ยง การตลาดและปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร และข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์และแปรผล โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Max) ค่าต่ำสุด (Min) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Method) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป โดยค่าสถิติที่ใช้ในการบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์การประมาณค่าของ บุญชม ศรีสะอาด (2532) อ้างถึงสุวรรณ มัตราช (2545 : 38) รายละเอียดดังนี้

4.3.1 กำหนดมาตรวัดระดับในแบบสอบถามในการศึกษาข้อมูลการประเมินความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาและอุปสรรคการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น 3 ระดับ คือ มาก น้อย และไม่มีปัญหาของ บุญชม ศรีสะอาด (2532) อ้างถึงสุวรรณ มัตราช (2545 : 38) ดังนี้

ระดับปัญหามากหรือเห็นว่ามีผลมากให้คะแนนเต็ม	ให้คะแนน 3
ระดับปัญหาน้อยหรือเห็นว่ามีผลน้อยให้คะแนนเต็ม	ให้คะแนน 2
ระดับปัญหาไม่มีปัญหาหรือไม่เห็นว่ามีผลให้คะแนนเต็ม	ให้คะแนน 1

การแปลความหมาย ใช้วิธีนำผลคะแนนค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็น เปรียบเทียบกับเกณฑ์ การแปลความหมายโดยใช้ช่วงค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมายของ บุญชม ศรีสะอาด (2532) อ้างถึงสุวรรณ มัตราช (2545 : 38) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.00 หมายถึง ระดับปัญหาหนักหรือเห็นว่ามีผลต่อการเลี้ยงไก่วงมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.67 – 2.33 หมายถึง ระดับปัญหาน้อยหรือเห็นว่ามีผลต่อการเลี้ยงไก่วงน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.66 หมายถึง ระดับไม่มีปัญหาหรือเห็นว่ามีผลต่อการเลี้ยงไก่วง

4.3.2 กำหนดมาตรวัดระดับในแบบสอบถามในการศึกษาข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกร แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น 3 ระดับ คือ มาก น้อย และไม่สามารถทำได้ ของ บุญชม ศรีสะอาด (2532) อ้างถึงสุวัฒน์ มัตราช (2545 : 38) ดังนี้

ระดับสามารถทำได้มากหรือเห็นว่ามีผลมากให้คะแนนเต็ม ให้คะแนน 3

ระดับสามารถได้น้อยหรือเห็นว่ามีผลน้อยให้คะแนนเต็ม ให้คะแนน 2

ระดับไม่สามารถทำได้หรือไม่เห็นว่ามีผลให้คะแนนเต็ม ให้คะแนน 1

การแปลความหมาย ใช้วิธีนำผลคะแนนค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็น เปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายโดยใช้ช่วงค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมายของ บุญชม ศรีสะอาด (2532) อ้างถึงสุวัฒน์ มัตราช (2545 : 38) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.00 หมายถึง ระดับสามารถทำได้มากหรือเห็นว่ามีผลต่อการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.67 – 2.33 หมายถึง ระดับสามารถได้น้อยหรือเห็นว่ามีผลต่อการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.66 หมายถึง ระดับไม่สามารถทำได้หรือเห็นว่ามีผลต่อการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง 2) เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาดไก่วงของเกษตรกร 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง 4) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกร ศึกษาข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง จำนวน 246 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และอธิบายผลการศึกษา โดยใช้ค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

1. สรุปผลการศึกษา

1.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกร เป็นเพศชาย คิดเป็น ร้อยละ 61 อายุเฉลี่ย 51.50 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ คิดเป็นร้อยละ 97.20 ประมาณหนึ่งในสามจบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 39.84 ส่วนใหญ่

ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 76 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.92 คน จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงไก่วง เฉลี่ย 1.94 คน ส่วนใหญ่เลี้ยงไก่วงเป็นอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 94.70 ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร เฉลี่ย 3.31 ปี เกษตรกรทำเกษตรผสมผสาน และไม่เคยผ่านการฝึกอบรมการทำเกษตรอินทรีย์หรือปศุสัตว์อินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 69.10 และ 50.40 ตามลำดับ

1.2 ข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาดไก่วงของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงไก่วงพันธุ์ลูกผสม (หลากหลาย) คิดเป็นร้อยละ 76.50 ประมาณหนึ่งในสามแหล่งไก่วงที่นำมาเลี้ยงจะซื้อจากฟาร์มเครือข่ายเกษตรกรที่หน่วยงานราชการแนะนำ คิดเป็นร้อยละ 41.30 พื้นที่เกษตรกรใช้เลี้ยงไก่วง เฉลี่ย 1.80 ไร่ และส่วนใหญ่เกษตรกรจะมีบริเวณปล่อยเลี้ยงไก่วงมีรั้วกั้นเพื่อป้องกันอันตราย คิดเป็นร้อยละ 71.50 ประมาณหนึ่งในสามอาหารที่ใช้เลี้ยงไก่วงภายในฟาร์มจะผสมสูตรอาหารใช้เอง คิดเป็นร้อยละ 37.90 เกษตรกรส่วนใหญ่จะคำนึงถึงคุณค่าสารอาหาร โปรตีนในการให้อาหารไก่วงในแต่ละช่วงอายุไก่วง คิดเป็นร้อยละ 73.60 ประมาณหนึ่งในสาม พืชอาหารสัตว์ที่ใช้ในการเลี้ยงไก่วง เป็นพืชอาหารสัตว์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 39.60 เกษตรกรมีการปลูกพืชอาหารสัตว์ และใช้น้ำประปาเลี้ยงไก่วง คิดเป็นร้อยละ 65.90 และ 52.60 ตามลำดับ ประมาณหนึ่งในสามของไก่วงที่เลี้ยงอยู่ปัจจุบัน เป็นไก่หนุ่มสาว ช่วงอายุ 12-28 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 35.67 รูปแบบการเลี้ยงไก่วง ส่วนใหญ่เกษตรกรเลี้ยงกึ่งขังกึ่งปล่อย คิดเป็นร้อยละ 77.60 การจัดการผสมพันธุ์พ่อแม่พันธุ์ไก่วง ส่วนใหญ่ปล่อยผสมพันธุ์เองตามธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 95.10 การจัดการฟักไข่ไก่วง ส่วนใหญ่ให้แม่ไก่วงฟักไข่ของตนเองตามธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 72.40 การสุขาภิบาลไก่วงของเกษตรกร ส่วนใหญ่ทำวัคซีนป้องกันโรคตามโปรแกรมที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 82.50 การจัดเก็บและการบันทึกข้อมูลภายในฟาร์ม ประมาณครึ่งหนึ่งไม่มีการบันทึกข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 63.40 รูปแบบการจำหน่าย/ขายไก่วง ส่วนใหญ่เกษตรกรจะจำหน่ายไก่วงมีชีวิต คิดเป็นร้อยละ 98.00 ในรอบปีที่ผ่านมามีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตไก่วงภายในฟาร์ม เฉลี่ย 17,751.85 บาท/ปี ประมาณครึ่งหนึ่งของลูกค้าที่มาซื้อไก่วงจะเป็นผู้บริโภคทั่วไปในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 50

1.3 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร จำนวน 4 ด้าน 14 รายการ พบว่าระดับปัญหามาก 5 รายการ ได้แก่ ขาดความรู้ด้านพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่วง วัตถุดิบอาหารสัตว์ในพื้นที่ราคาแพง การหาแหล่งจำหน่ายไก่วง ผู้รับซื้อไก่วงให้ราคาต่ำเกินไป และขาดความรู้ด้านการตลาดไก่วง ส่วนระดับปัญหาน้อย พบ 9 รายการ ได้แก่ การหาแหล่งซื้อไก่วงพันธุ์ดี การผสมเลือดชิดภายในฟาร์ม การปลูกพืชอาหารสัตว์ใช้เองภายในฟาร์ม ขาดความรู้ด้านการให้อาหารไก่วง เรื่องโรคระบาดสัตว์ปีกในพื้นที่ การทำวัคซีนป้องกันโรค ขาดความรู้ด้านสุขาภิบาลและสุขภาพไก่วง การคมนาคมขนส่งไก่วง และทัศนคติ ค่านิยมและ

ความเชื่อส่วนตัว เช่น กินไถ่วงแล้วผิดสำแดง สรุปลภาพรวมทั้งหมดเกษตรกรเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไถ่วงของเกษตรกร อยู่ที่ ระดับปัญหาน้อย

1.4 ข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไถ่วงอินทรีย์ของเกษตรกร

ผู้วิจัยได้นำข้อปฏิบัติตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงไถ่วงต่อความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไถ่วงอินทรีย์ของเกษตรกร แบ่งออกเป็นจำนวน 9 ข้อ 32 รายการ พบว่ามีระดับการปฏิบัติสามารถทำได้มาก จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์ น้ำ การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการฟาร์ม การขนส่ง และการฆ่าสัตว์ โรงเรือนและการเลี้ยงแบบปล่อย การจัดการของเสีย และการจัดเก็บบันทึกข้อมูล ส่วนพบว่า มีระดับการปฏิบัติสามารถทำได้น้อย จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ แหล่งที่มาของสัตว์ และอาหารสัตว์ สรุปลภาพรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไถ่วงอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า มีระดับการปฏิบัติสามารถทำได้มาก

1.5 ความสนใจของเกษตรกรต่อการเลี้ยงไถ่วงอินทรีย์

ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความสนใจเลี้ยงไถ่วงอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สนใจเลี้ยงไถ่วงอินทรีย์ รองลงมาไม่แน่ใจ และไม่สนใจ คิดเป็นร้อยละ 84.60, 14.20 และ 1.20 ตามลำดับ

2.ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรสามารถทำได้น้อยตามข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มกษ. 9000 เล่ม 2-2554 คือ แหล่งที่มาของสัตว์และอาหารสัตว์ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยประเด็นดังกล่าว เช่น ศึกษาการผลิตพ่อแม่พันธุ์ไถ่วงอินทรีย์เพื่อใช้ในฟาร์มเกษตรกร และศึกษาการผลิตอาหาร ไถ่วงอินทรีย์เพื่อใช้ในฟาร์มเกษตรกร นอกจากนี้ ควรมีการวิจัยเฉพาะเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไถ่วง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการผลิตและการตลาดของไถ่วงอินทรีย์ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพาณิชย์. ม.ป.ป. ยุทธศาสตร์การพัฒนากษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564.

(7 ธันวาคม 2561). Available from.

http://www.organic.moc.go.th/sites/default/files/attachments/law_knowledge/yuththsaastrkaarphathnaakstrinthriyaehngchaati_ph.s._2560_-_2564.pdf

กองตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์ กรมการข้าว. 2560. ข้อมูลทะเบียนผู้ได้การ

รับรองข้าวอินทรีย์ ปี 2560. (10 ธันวาคม 2561). Available from.

<http://dric.ricethailand.go.th/index.php/2016-04-27-03-32-56>

- จิตติมา กันตนาหมัดลกุล, มณฑิชา พุทซาคำ. 2558. การผลิตไก่พื้นเมืองอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. วารสารเกษตร มสธ. 1(2): 21-26
- ชัชวาล ประเสริฐ, อุไร แสนคุณท้าว. 2555. การศึกษาระบบการผลิตและการตลาดไก่วงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. ทะเบียนวิชาการเลขที่ 55(1)-0516-031. น.1,6,32,35,47.
- มณฑิชา พุทซาคำ, ศิริลักษณ์ วงษ์พิเชษฐ และจิตติมา กันตนาหมัดลกุล. 2558. แนวทางการพัฒนาการผลิตไก่เนื้ออินทรีย์ : กรณีศึกษาในภาคกลางของประเทศไทย. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. วารสารเกษตร มสธ. 1(1): 46-47.
- วิกิพีเดีย. ม.ป.ป. กลุ่มจังหวัด (10 ธันวาคม 2561). Available from.
<http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%AB%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94>
- วิกิพีเดีย. ม.ป.ป. Feasibility study (10 ธันวาคม 2561).
 Available from. http://en.wikipedia.org/wiki/Feasibility_study
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์. 2558. ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์อื่น รายจังหวัด ปีงบประมาณ 2558. (12 ธันวาคม 2561). Available from.
http://ict.dld.go.th/webnew/images/stories/stat_web/yearly/2558/province/8.others_province.pdf
- สุวัฒน์ มัตราช. 2545. ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. น.38.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. 2554. มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9000-2554 เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2 : ปศุสัตว์อินทรีย์. กรุงเทพมหานคร. น.1-12.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ม.ป.ป. เทคนิคการสุ่มตัวอย่างและการประมาณค่า (15 ธันวาคม 2561). Available from. <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/Toneminute/files/55/A3-16.pdf>
- อนรรักษ์ ถานบุตร, สมัย ศรีผางศ์. 2560. ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรผู้นำสงครามตอนล่าง. ทะเบียนวิชาการเลขที่ 60(2) - 0316(4) – 023. น.22.